

Эдийн засагт жендэр яагаад чухал вэ?

Эмэгтэйчүүдийн нүдээр: Асрахуйн эдийн засаг XIV чуулган,
Б. Отгонтөгс, МУИС-ийн эдийн засгийн тэнхмийн багш,
эдийн засгийн ухааны доктор

2023 оны 5-р сар

Микро эдийн засаг: жендэр

- Эрэгтэй эмэгтэй хүмүүсийн ханамжийн функцийн ялгаатай байдал
- Эдийн засгийн шийдвэрийг өөр байдлаар гаргахад
- Наймаалцах хүч (bargaining power), өрх гэр доторхи наймаалцал, хэлэлцээ
- эдийн засгийн загваруудад ялгаатай байдлуудыг хэмжих
- Хөдөлмөрийн зах зээлийн жендерийн асуудал
- Ялгаварлан гадуурхлалт
- АХОТ, мэргэжлийн ялгаа, цалингийн ялгаа, албан бус ажил эрхлэлт, ажилгүйдэл

Микро эдийн засаг: жендэр

- Орлогын ялгаа, ядуурал, тэгш бус
- Зах зээлийн алдаа, эмзэг байдал, эрсдэлд илүү өртөх түвшин,
- Хүн амын насжилтийн асуудал өрх гэрийн хөдөлмөр хуваарилалтанд нөлөөлөх нь
- Цалинтай, цалингүй асрах хөдөлмөрийн өөрчлөлт, асрах ажлын нийгмийн болон эдийн засгийн зардал
- нийгмийн бодлогууд, нийгмийн халамжийн, нийгмийн даатгалын, нийгмийн хамгааллын бодлогууд

Макро эдийн засаг: жендэр

- Хөрөнгийн зах зээлийн жендэрийн асуудал
- ОХУ ба ГШХО-ын ба эмэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт, орлогын түвшин, цалингийн ялгаа, хадгаламжийн түвшинд үзүүлэх нөлөө
- Эдийн засгийн өсөлт, мөчлөг, санхүүгийн хямрал ба жендерийн асуудал
- Жендэрийн мэдрэмжтэй төсөвлөлт
- Шууд ба шууд бус татвар, төсвийн зарцуулалт нь эрэгтэй, эмэгтэй татвар төлөгчдийн хөдөлмөрийн нийлүүлэлт, үйл хөдлөлд нөлөөлөх нь

Макро эдийн засаг: жендэр

- Kalecki-ийн онол, Darity-гийн загвар: ОУВС-гийн тогтворжуулах хөтөлбөрүүдийн эмэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт, орлого, хадгаламж, бизнес эрхлэлт, өрийн түвшинд үзүүлсэн нөлөө
- Глобальчлалын тэгш бус байдал, ядууралд үзүүлж буй нөлөө тэр дундаа эрэгтэй, эмэгтэйчүүдийн орлогын, цагийн, сайн сайхан байдлын тэгш бус байдал
- Эдийн засгийн хямрал ба жендэрийн асуудлууд

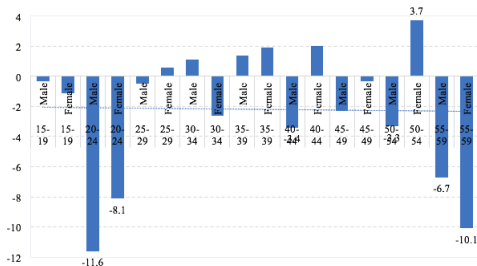
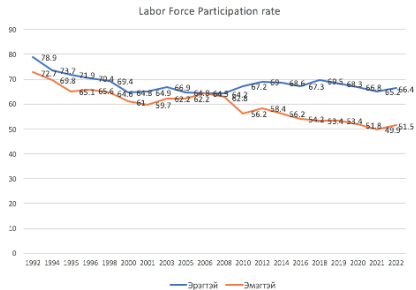
Жендэрийн эдийн засаг (Gender economics)

- Gender equality is a human right. Энэ бол энэ асуудлыг ярих хангалттай шалтгаан.
- Эмэгтэйчүүд, охидууд бол нийт хүн амын & нийт боломж, потенциалын тал %, тиймээс алдагдсан боломжийн зардал их өндөр байна (UN)
- Эдийн засгийн үр ашигтай байдал, хувиарлалтын хувьд нийт эдийн засагт буурах тул судлах хэрэгтэй.
- Нийгмийн хөгжлийг бууруулж байгаа тул сайн судлах хэрэгтэй.
- Diversity and inclusion буюу олон талын оролцоо, хүртээмжтэй байдал нь үйлдвэрлэлийн (production) болон хувиарлалтын (allocative) үр ашгийг нэмэгдүүлдэг.

- Ажиллах хүчний оролцоонд байгаа жендэрийн ялгааг бага багаар бууруулахад эдийн засгийн өсөлт нэмэгдэнэ (Kochhar, Jain-Chandra, and Newiak 2017; Ostry et al. 2018; and Kim, Lee, and Shin 2016).
- Азийн Хөгжлийн Банкнаас (2022) "Ажиллах хүчин дэх эмэгтэйчүүд, эрэгтэйчүүдийн оролцоог ижил түвшинд хүргэснээр Монгол Улсын урт хугацааны эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих нь" судалгааг хийсэн:
- Монголын хөдөлмөрийн насны эмэгтэйчүүдийн 51,5% ажиллаж байна. Эрэгтэйчүүдийн 66,4%.

- Гэтэл ажил хийж байгаа эмэгтэйчүүд цалин хөлсгүй ажлыг эрэгтэйчүүдтэй харьцуулахад 3 дахин их хийж байна. (Begzsuren, Gungaa, Magee, 2022)
- Өрх гэр болон ажлын байран дахь жендэрийн тэгш бус байдлыг арилгаснаар Монгол Улс эмэгтэйчүүдийн ажиллах хүчин дэх оролцооны түвшинг 63.2% хүртэл өсгөх боломжтой,
- Ингэснээр нэг хүнд ногдох жилийн өсөлтийн түвшинг 0.5%-аар нэмэгдүүлж, 30 жилийн дотор дотоодын нийт бүтээгдэхүүнийг 16.1%-аар өсгөх боломжтой гэсэн дүгнэлтэд хүрчээ. (Begzsuren, Gungaa, Magee, 2022)

Жендэрийн эдийн засаг (Gender economics)



- Өрхийн доторхи харилцаа, хүчний (эдийн засгийн) асуудал бол манай энэ хичээлийн гол асуудал.
- Эмэгтэйчүүдийн бүтээмжийн, шийдвэр гаргалтын ихэнх нь өрх гэр дотор явагддаг:
- Эмэгтэйчүүд болон эрэгтэйчүүдийн зах зээл дээрх, хөдөлмөрийн зах зээл, хөрөнгийн зах зээл гм хэрхэн ямар үйл хөдлөл хийж байгааг судалж, тайлбарлах чухал.
- Гэр бүл салалт нэмэгдэж ирж байгаа тул LFPR нэмэгдэж байна уу? эсвэл зах зээлд хөдөлмөрлөх нь салалт ын шалтгаан болж өгч байна.
- Endogeneity bias бид үргэлж судлах хэрэгтэй болдог.
- Хэрвээ gender gap in LFPR буурч байгаа бол эрэгтэйчүүдийн ажил эрхлэлт буурч байна уу? (учир нь эхнэрүүд нь илүү цалин авч байгаа тул)

Тоглоомын онол: хамтарсан, хамтраагүй наймаалцах загварууд

- Duncan Thomas (1990) эмэгтэйчүүд ба эрэгтэйчүүдийн өрхийн зарцуулалтын талаарх өөр өөр таашаалтай байдаг талаар сайн судалгааны нэмэлт хөдөлшгүй баримт нотолгоог гаргасан.
- Бразилийн үндэсний түүврийн тоон үзүүлэлтийг ашиглан өрх гэрийн орлого аавуудын гарт эсвэл ээжүүдийн шарт байгаагаас хамааран энэ нь хүүхдүүдийн эрүүл мэнд, хоол тэжээлийн зарцуулалтанд хэрхэн нөлөөлж байгааг судалсан байна.
- Өрх гэрийн юнитар загварыг тоон үзүүлэлт хүлээж авахгүй байгааг харуулсан.
- Энэ нь нөхөр, эхнэрийн хувийн таашаалууд ялгаатай байдаг ба энэ ялгаатай байдал үр дүнд хувирахын тулд эхнэрүүд л уг орлогыг зарцуулах ёстой гэдгийг санал болгож байна.

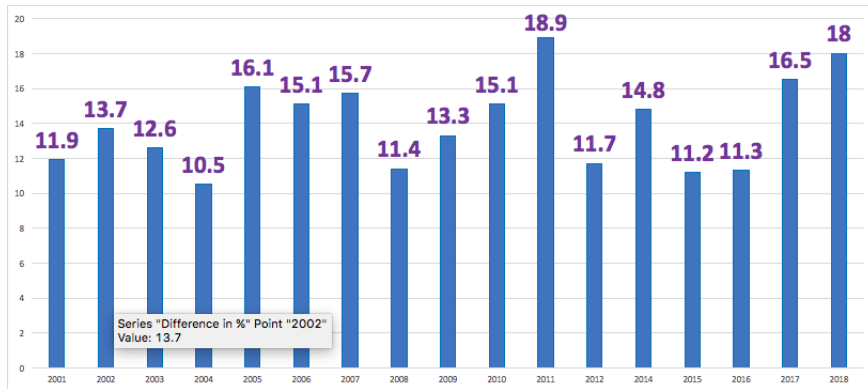
Тоглоомын онол: хамтарсан, хамтраагүй наймаалцах загварууд

- Esther Duflo (2003) Өмнөд Африкийн тоон үзүүлэлтийг ашиглан, тухайн өрхийн охидуудын эрүүл мэндийн байдалд тэр гэрийн өвөөд үү эсвэл эмээд бэлэн мөнгө байх нь ялгаатай нөлөөлж байна гэдгийг тогтоосон.
- 1990 онуудын эхээр, апартейдыг халсны дараа, Өмнөд Африкийн засгийн газар хар арьстай хүмүүсийг нэмж хамруулж, тэтгэврийн системээ шинэчилсэн байна.
- ӨАБНУ-д холимог гэр бүлүүд өвөө эмээ нар ач, зээ хүүхдүүдтэй хамт амьдрах нь элбэг.
- Duflo эмэгтэй хүүхдүүдийн биеийн жин-өндөр, нас-өндрийн хэмжээ зэргийг хэмжсэн байдлаар харуулсан тэдний эрүүл мэндийн байдал нь тэтгэвэр авдаг эмээ нартайгаа хамт амьдардаг хүүхдүүдийнх илүү сайн байсныг тогтоосон байна.

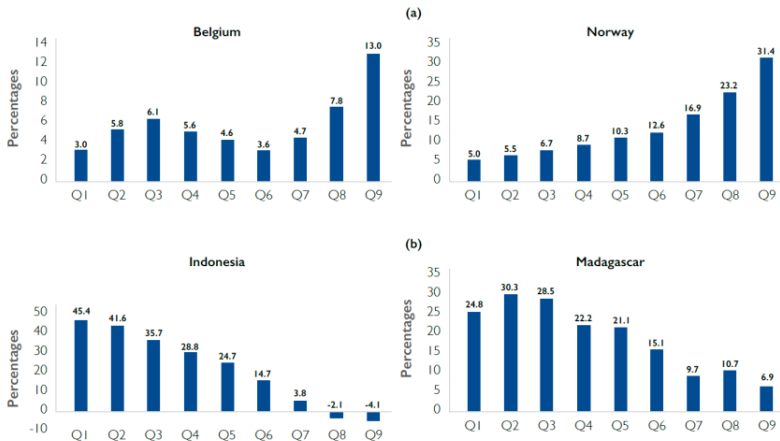
Тоглоомын онол: хамтарсан, хамтраагүй наймаалцах загварууд

- Ийм нөлөө эрэгтэй хүүхдүүдэд ажиглагдаагүй байна.
- Хүүхдүүд тэтгэвэр авдаг өвөө нартайгаа хамт амьдардаг байхад тэдний эрүүл мэндийн байдалд гарсан нөлөө байхгүй байсан байна.
- Энэ нь тэтгэвэр хүлээн авагчийн (эрэгтэй ба эмэгтэй гэдгээс) жендер нь тэдний ач хүүхдүүдийн эрүүл мэндийн байдалд чухал нөлөө үзүүлдгийг харуулсан.

Gender wage gap in Mongolia



Gender pay gap rich and poor countries: sticky floors or glass ceiling?



- Khan & Aslam (2013): unadjusted wage gap 10-13.3%.
- Pastore (2009): Монголын залуу эмэгтэйчүүдийн хувьд медиан цалингийн жендерийн ялгаа 25% (яг ижил боловсрол, ажлын туршлагатай хүмүүсийн хувьд)
- Б. Отгонтөгс (2020): The adjusted gender wage буюу эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн боловсролын түвшин, ажлын туршлага, хүүхдийн тоо, гэрлэлтийн байдал, өрхийн гишүүдийн тоо зэргийг харьцуулаад тооцоход Монголд эмэгтэйчүүд эрэгтэйчүүдтэй харьцуулахад 14.7 % бага цалин авч байна.

- Б. Алтанцэцэг (2021): 2007-2012 хооронд МУ-д цалингийн жендерийн ялгаа харьцангуй тогтвортой байсан боловч 2012-2017 хооронд эмэгтэйчүүдийн цалингийн түвшин буурснаар цалингийн ялгаа өсөж ирж байна гэж дүгнэсэн.
- Ялгаварлан гадуурхалтай холбоотой хүчин зүйлсүүд
- Ялгаварлан гадуурхалтай огт холбоогүй, гэхдээ цалингийн жендерийн ялгаанд нөлөөлдөг зарим нэмэлт хүчин зүйлсүүд

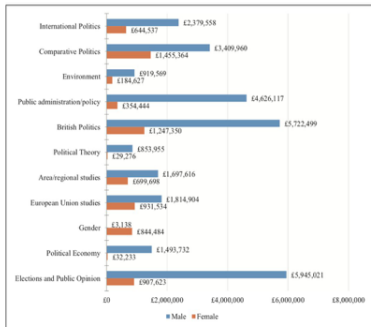
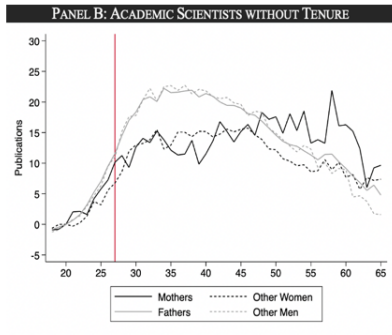
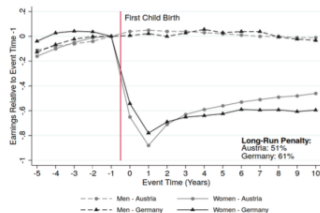
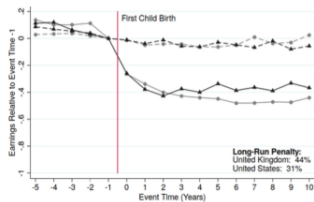
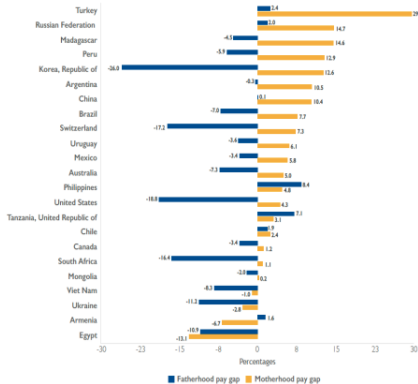


Figure 2. ESRC research grants (total allocated) by sub-discipline and gender.

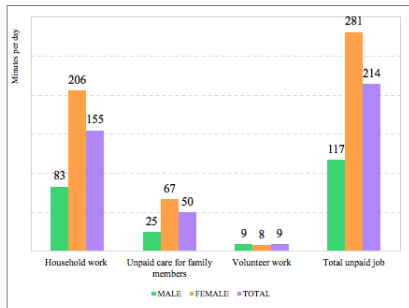
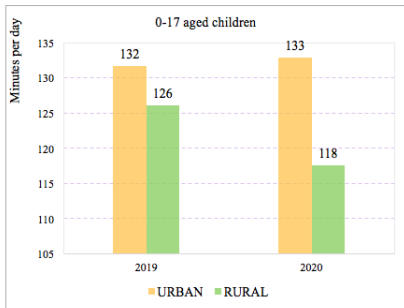


Motherhood wage penalty



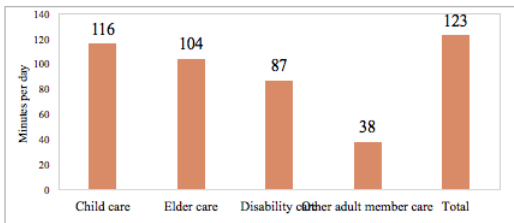
Цалин хөлсгүй асрах ажил

Өдөр тутамд хийж байгаа цалин хөлсгүй ажлын хэмжээ (ЦАТС 2019 өгөгдөл):



The number of individuals who were engaged in care work for children, elders, disable persons

Care receiver буюу асруулж байгаа хүмүүс	Care givers- асрах ажил хийж байгаа хүмүүс					
	Female		Male		Total	
	people	%	people	%	people	%
Child care	1733	71%	706	29%	2439	100%
Elder care	34	61%	22	39%	56	100%
Disability care	22	69%	10	31%	32	100%
Other adult member care	408	68%	194	32%	602	100%
Total	1789	70%	764	30%	2553	100%



Асрахуйн эдийн засаг: Цалин хөлстэй болон хөлсгүй гүй асрах ажил (ЦАТС, 2019)

- Асрах ажлыг хийж байгаа хүмүүсийн 70% эмэгтэйчүүд, 30% эрэгтэйчүүд
- Нийт асрах ажил хийж байгаа хүмүүсийн 71% нь хүүхэд, 61% настангууд, 69% гэр бүлийн гишүүн өвчтэй хүмүүсийг, 68% нь гэр бүлийн бусад гишүүдийг асардаг.
- Давхар асрах ажлыг их хийж байна (double care)
- Хотынхон илүү их асрах ажил хийж байна.
- 2023оны төсвийн зарцуулалт
- 2-5 насны СӨБ, 6-18 насны ЕБС, ЭМД, ЭМ үйлчилгээ, тэтгэвэр, тэтгэмж, нийгмийн халамж, буюу татвар төлөгчдийн мөнгөөр үзүүлж байгаа асрахуйн эдийн засаг нь ДНБ-ний 21.58%.

- Цалин хөлсгүй хүүхэд асрах эдийн засаг: ЦАТС -2019 судалгаагаар нэг хүн 0-2 насны хүүхэд асрахад нэг өдөрт дунджаар 47 минут зарцуулдаг буюу нэг сард 73.5 цаг зарцуулж байна.
- ХХДХ цалингаар тооцоход 1 цагийн хөлс 2,400 төгрөг бол тэрээр нэг сард 176,400 төгрөгийн ажил хийж байна.
- ЦАС 2019 онд нийт 6312 хүн өдрийн тэмдэглэл хөтөлсөн бөгөөд үүнээс 15-с дээш насны 6009 хүний тоон өгөгдлийг ашигласан.
- Судалгааны үр дүнд 15-с дээш насны хүмүүсийн цалин хөлсгүй ажлын мөнгөн дүн нь ДНБ-ний 8.2-15.3 хувьтай тэнцүү байна.
- Үүнийг төрийн үйлчилгээний цалингийн доод түвшнээр хэмжвэл ДНБ-ний 11.5 хувь, хөдөлмөрийн хөлсний доод түвшнээр хэмжвэл ДНБ-ний 8.2 хувь, бүлгийн цалингаар хэмжвэл ДНБ-ний 15.3 хувьтай тэнцэхүйц байна.

Results: OLS regression results of the determinant of the time spent on unpaid care for 0-17 aged children

Variables	2019		2020	
	Coefficient	Robust Std. Err.	Coefficient	Robust Std. Err.
Employment	-0.2673***	0.0186	-0.2547***	0.0163
Female	0.4734***	0.0181	0.4261***	0.0159
Married	0.3294***	0.0253	0.3760***	0.0229
Household size	-0.0103*	0.0058	-0.0002	0.0052
Age	0.0083**	0.0043	0.0039	0.0036
Age square	-0.0002***	0.0001	-0.0001***	0.0001
Primary	-0.1409***	0.0481	0.0189	0.0462
Secondary education	-0.2405***	0.0429	-0.0646	0.0394
High education	-0.1219***	0.0423	0.0115	0.0388
Technical and vocational education	-0.0734**	0.0398	0.0182	0.0386
Higher education	-0.0113	0.0398	0.0795**	0.0384
Rural	0.0859***	0.0203	-0.0299*	0.0177
Constant	2.0345***	.0925	2.0303***	0.0804
Observation	9,829		10,763	
R2	0.1226		0.1262	
Prob > chi2	0.0000		0.0000	
Multicollinear test	7.95		7.73	

Note: Data from Labor force survey 2019 and 2020, by NSO of Mongolia.

***, **, *- Significant at the levels of 1%, 5% and 10%. Source: Author's calculation

Results: OLS regression results of the determinant of the time spent on unpaid care for disability and elderly member

Variables	2019		2020	
	Coefficient	Std. Err.	Coefficient	Std. Err.
Employment	-0.3661***	0.0662	-0.3619***	0.0586
Female	0.3038***	0.0637	0.1087**	0.0565
Married	0.2074***	0.0731	-0.1488**	0.0633
Household size	-0.0861*	0.0192	-0.0189	0.0148
Age	0.0085	0.0103	0.0666***	0.0092
Age square	-0.0001**	0.0001	-0.0006***	0.0001
Primary	-0.3372**	0.1574	-0.2453*	0.1453
Secondary education	-0.2808**	0.1407	-0.1424	0.1245
High education	-0.2421*	0.1412	-0.1594	0.1255
Technical and vocational education	-0.0139	0.1338	-0.1594	0.1268
Higher education	-0.1889	0.1436	-0.3404***	0.1299
Rural	0.4754***	0.0773	0.0001	0.0688
Constant	2.0338***	0.2721	1.0228***	0.2431
Observation	925		986	
Adj-R2	0.1390		0.1022	
Prob > chi2	0.0000		0.0000	
Heteroscedasticity test	0.3242		0.5358	
Multicollinear test	6.68		6.95	

Note: Data from Labor force survey 2019 and 2020, by NSO of Mongolia.

***, **, *-. Significant at the levels of 1%, 5% and 10%.

Source: Author's calculation

Why does gender matter in Economics? Why does gender matter in economic policymaking?

Гол үр дүн- Эдийн засгийн өсөлт явагдана, амьдралын чанар сайжирна

- Монгол Улс эмэгтэйчүүдийн АХОТ 63.2% хүртэл өсгөвөл нэг хүнд ногдох жилийн өсөлтийн түвшинг 0.5%-аар нэмэгдүүлнэ,
- Жендэрийн эрх тэгш байдалд анхаарлаа хандуулснаар эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүсийн аль алины амьдрал сайжирна.
- Хэдийгээр жендэрийн тэгш байдалд анхаарлаа хандуулах нь эмэгтэйчүүдэд илүү ашигтай гэж үздэг боловч амьдралын чанарыг сайжруулах тайлбар нь эрэгтэйчүүдэд болон гэр бүлд тусах үр нөлөө илүү их байна.

Why does gender matter in Economics? Why does gender matter in economic policymaking?

- Ж: эмэгтэйчүүдийг чадваржуулахад түүний эргэн тойрны хүмүүсийн чадавхи ч мөн дээшилнэ.
- Харин аль нэг хүйсийн тэгш бус байдал, хүндрэл бэрхшээл нь нийгмийн бусад гишүүдэд мөн сөргөөр нөлөөлдөг.
- Ж: эрэгтэйчүүдийн сэтгэл гутрал, өвчлөл, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэх боломжгүй байдал нь гэр бүл, хүүхэд, эхнэр, нөхрүүдэд аль алинд нь нөлөөлдөг.

Results: OLS regression results of the determinant of the time spent on unpaid care for disability and elderly member

Variables	2019		2020	
	Coefficient	Std. Err.	Coefficient	Std. Err.
Employment	-0.3661***	0.0662	-0.3619***	0.0586
Female	0.3038***	0.0637	0.1087**	0.0565
Married	0.2074***	0.0731	-0.1488**	0.0633
Household size	-0.0861*	0.0192	-0.0189	0.0148
Age	0.0085	0.0103	0.0666***	0.0092
Age square	-0.0001**	0.0001	-0.0006***	0.0001
Primary	-0.3372**	0.1574	-0.2453*	0.1453
Secondary education	-0.2808**	0.1407	-0.1424	0.1245
High education	-0.2421*	0.1412	-0.1594	0.1255
Technical and vocational education	-0.0139	0.1338	-0.1594	0.1268
Higher education	-0.1889	0.1436	-0.3404***	0.1299
Rural	0.4754***	0.0773	0.0001	0.0688
Constant	2.0338***	0.2721	1.0228***	0.2431
Observation	925		986	
Adj-R2	0.1390		0.1022	
Prob > chi2	0.0000		0.0000	
Heteroscedasticity test	0.3242		0.5358	
Multicollinearity test	6.68		6.95	

Note: Data from Labor force survey 2019 and 2020, by NSO of Mongolia.

***, **, *-. Significant at the levels of 1%, 5% and 10%.

Source: Author's calculation

Ашигласан материал, дата:
1212.mn ӨНЭЗТС 2018, ЦАТС 2019

